

ресурсами, надійного захисту каналів державного управління, протидії інформаційним загрозам і захисту власного інформаційного простору.

О. А. Стасевська, кандидат філософських наук, доцент

ГЛОБАЛЬНА ЕТИКА: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Досвід світобачення в контексті глобалізації та інтернаціоналізації сучасного життя, формування нового культурного простору, в якому існує нескінчений діалог (полілог) смислів і символів культур різних епох та народів, безпрецедентний тиск віртуального світу зумовлюють усвідомлення колективної відповідальності і створення етики, яка б стала вагомою та значущою для всього людства. Аналіз сучасного глобального світу, який характеризується кризовими явищами, свідчить про необхідність включення етичного компонента у всеохоплюючий процес взаємодії людини з цим світом, оскільки способи подолання таких явищ передбачають створення принципово нових регуляторів поведінки. Ситуація в Україні як частини глобалізованого світу виявила майже весь спектр ознак світової духовної кризи, складовою підгрунтя розв'язання якої має стати єдина система загальнолюдських цінностей подальшої модернізації суспільства.

Канадський дослідник М. Макклюен характеризує сучасний світ як «глобальную деревню», в якій усе, що відбувається, стосується безпосередньо й абсолютно кожного. Отже, чужих проблем просто не існує, і сьогодні нагальним є завдання створення концепції єдиної глобальної етики. Слід вказати на відсутність повної єдності в науковому середовищі щодо перспектив існування глобальної (універсальної, планетарної, загальнолюдської) етики. Реалії дійсності дають багато прикладів, які свідчать про крах політики мультикультуралізму в Європі, складності асиміляції вихідців із країн Сходу в суспільствах західного типу, надзвичайні труднощі вироблення сприйнятливою для всіх культурного і етичного стандарту тощо. Однак, на думку значної частини наукового філософського товариства, одним із провідних напрямів сучасного пошуку є створення саме глобальної етики, до якої неминуче має прийти людство у своєму розвитку.

Поняття «глобальна етика» означає систему цінностей, норм, настанов і принципів, що можуть стати основою єдиного культурного простору для всього людства в перспективі або, принаймні, в тих межах, у яких уже сьогодні відбувається так званий діалог цивілізацій. Це означає, що глобальна етика покликана знайти певні безумовні цінності, які були б притаманні всім культурам, можуть сприйматися представниками різних етносів незалежно

від соціальної, класової, релігійної приналежності. Відсутність єдиної системи цінностей створює загрозу ескалації протистояння всіх проти всіх і навіть створення передумов нової світової війни.

Глобалізаційні процеси (економічні, інформаційні, культурні), незважаючи на створені протягом історії людства універсальні етичні цінності та настанови, нині породжують край негативні явища. Стрімкість соціальних змін порушує культурну спадкоємність, процес гуманізації, а також призводить до послаблення морально-нормативної регуляції, морального регресу, неузгодженості цінностей, втрати ефективності моральних кордонів, які регулюють як суспільне, так і індивідуальне життя.

Створення глобальної етики є надзвичайно складною справою, що виявляється у деяких моментах. По-перше, постає завдання усвідомити її необхідність; по-друге, запобігти спокусі взяти за основу одну з уже існуючих етичних систем і механічно поширити її на всі інші. Саме через це деякі представники наукового товариства вважають проблему створення глобальної етики певною мірою утопічною. Безумовно, необхідно враховувати відмінності економічного та політичного плану, різні духовно-релігійні цінності, які й заважають узгоджено прийняти єдину етичну основу. Сьогодні, наприклад, з боку Заходу іноді застосовуються застарілі підходи до ведення діалогу зі Сходом на рівноправній основі, бажання нав'язувати сформовані в межах західноєвропейської культури уявлення про моральні принципи та права людини всім народам. Жорсткі універсалізуючі заходи завжди призводять до уніфікації, насильницького нав'язування, заперечення поліфонічності світу, а отже до активної протидії. (Відомим фактом є прагнення лідерів східних країн ще з кінця минулого століття переглянути документи ООН як застарілі і такі, що не відповідають культурним запитам окремих народів через ігнорування їх традиційних цінностей.)

Якщо звернутися до історії європейської філософсько-етичної думки, то можна побачити, що ще І. Кант заклав підвалини можливості існування глобальної (в його інтерпретації — універсальної) моралі, створення таких етичних приписів, норм, які б претендували на всезагальність, були б здатними регулювати поведінку всіх людей. Кантівська теорія має вагомий відгук серед сучасних філософів, які є прихильниками протистояння моральному релятивізму та аномії. Звернення до кантівської традиції обґрунтування моралі, її сучасне переосмислення актуалізуються необхідністю відповісти на запитання: чи можлива за умов існування різних етосів, множини світоглядних настанов та ціннісних уподобань глобальна етика? Дискусія про співвідношення східної та західної систем цінностей, урахування культурних відмінностей у процесі формування глобальної етики повинна вестися з різних позицій — політичних, юридичних, економічних, але головне — з філософ-

ських. Означена проблема може бути вирішена за активною участю філософів-компаративістів шляхом вивчення світового етично-філософського досвіду, порівняльного аналізу етичних систем, концепцій і понять різних культур, виявлення спільних і прийнятних для всіх цінностей, принципів та настанов.

І. І. Чхеайло, кандидат філософських наук, доцент

ЕКОЛОГІЗМ ЯК РІЗНОВИД СУЧАСНОЇ ІДЕОЛОГІЇ

Природоохоронна риторика і практика нині активно входять до політичного процесу в Україні. Охарактеризуємо поняття «екологізм» та екологістську ідеологію у контексті українських реалій. Термін «екологізм» досить активно вживається як у академічних колах, так і в публіцистичних статтях на тему політичного процесу. Коли йдеться про екологізм як світоглядно-ідеологічну систему, аж ніяк не говориться про «екологію» як фундаментальну наукову дисципліну [1].

З часу свого виникнення наприкінці XIX ст. як вузької галузі біологічної науки наприкінці XX ст. екологія значно переросла власні межі. Відбулося поступове перетворення екології як науки про універсальні зв'язки живих організмів з їх середовищем на екологізм як різновид сучасної ідеології та сучасного світогляду. На сьогодні екологізм претендує на роль своєрідного компасу, що вказує шляхи розв'язання проблем, пов'язаних із кризовим станом довкілля та глобальної екосистеми, а також гуманітарної кризи, що є наслідком дисгармонії між людиною та світом, що її оточує.

Екологізм прийнято розділяти на соціальну та глибинну екологію. Одним із найбільш впливових сучасних напрямів є глибинна екологія. Поняття «глибинна екологія» та засадничі принципи цього екофілософського вчення вперше були запроваджені норвезьким філософом Арне Наессом у 1972 р.

На відміну від так званої «поверхневої екології», яка базується на західному раціоналізмі і вбачає необхідність розв'язання екологічних проблем індустріального суспільства тією мірою, якою це необхідно для збереження здоров'я й добробуту людини, переважно шляхом зменшення рівнів забруднення й раціонального використання природних ресурсів, глибинна екологія розглядає всі форми життя на Землі як рівноцінні й рівнозначні. Так, за А. Наессом, добробут і процвітання людства та інших форм життя на Землі мають свою внутрішню цінність, яка не визначається через поняття користі для людини; люди не мають жодних прав на зменшення цього багатства і розмаїття, за винятком задоволення своїх життєвих потреб; процвітання